

УДК 340.1

Соломія ЦЕБЕНКО

Національний університет “Львівська політехніка”,
доцент кафедри теорії права та конституціоналізму
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти,
кандидат юридичних наук, доцент
solomiya.b.tsebenko@lpnu.ua
ORCID: 0000-0002-9247-1867

РЕПРОДУКТИВНІ ПРАВА І СВОБОДА ВИБОРУ ЛЮДИНИ У ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

<http://doi.org/10.23939/law2025.45.266>

© Цебенко С., 2025

У цій науковій статті розглянуто питання забезпечення репродуктивних прав особистості в європейських державах на основі досліджень актуальності цієї теми в правовому контексті Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Основною метою статті є всебічний аналіз рішень ЄСПЛ з приводу репродуктивних прав і встановлення їхнього статусу та особливостей реалізації в різних країнах Європи. Проблема репродуктивних прав розглядається крізь призму статті 8 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, що закріплює право на повагу до приватного та сімейного життя. В цьому контексті стаття досліджує низку рішень ЄСПЛ, які стосуються аспектів репродуктивних прав, таких як право на аборти, можливість вибору місця для пологів, питання стерилізації тощо. Окремо наведено інформацію про специфіку регулювання абортів в Словаччині та Польщі, що відображає різні підходи до репродуктивних прав у країнах Європи. Важливо, що в статті детально розглянуто правові позиції ЄСПЛ, де Суд дає роз’яснення щодо змісту поняття “приватне життя”, зокрема його значення у питаннях репродуктивних прав. Автори встановили, що на сучасному етапі закріплення репродуктивних прав людини в країнах Європи є недостатнім, має численні правові прогалини, що іноді призводить до порушень основних прав особи. Водночас рішення ЄСПЛ, спрямовані на подолання недосконалостей у національних правових системах, відіграють важливу роль у поступовому закріпленні та розвитку репродуктивних прав на законодавчому рівні.

На основі аналізу рішень ЄСПЛ зроблено висновки про потребу подальшого вдосконалення правового регулювання та закріплення репродуктивних прав як на міжнародному, так і на національному рівнях. Зазначено, що репродуктивні права є невід’ємною складовою частиною загальних прав людини, і їхня реалізація має бути чітко зафіксована як у міжнародних документах, так і в національних законах, забезпечуючи надійний захист цих прав у правовому полі кожної європейської країни.

Ключові слова: права людини, свобода людини, свобода вибору, правове регулювання, право на життя, право на приватне життя, репродуктивні права, право на охорону

здоров'я, аборт, стерилізація, Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, ЄСПЛ.

Постановка проблеми. Репродуктивні права охоплюють широкий спектр прав та свобод, зокрема право на доступ до медичних послуг, право вибору стосовно народження дітей, планування сім'ї, безпечного материнства та інформаційної обізнаності щодо власного здоров'я. Сьогодні репродуктивні права стикаються з численними правовими та етичними викликами, що виявляються у таких питаннях, як доступність абортів, добровільна стерилізація, використання допоміжних репродуктивних технологій, право на вибір місця для пологів та умови їх проведення. Особливо актуальні ці питання у зв'язку з різними підходами до репродуктивних прав у національних законодавствах країн, а також обмеженнями, що впливають на можливість вільного вибору з боку громадян. Важливо, що ЄСПЛ у своїх рішеннях визнав репродуктивні права частиною права на повагу до приватного та сімейного життя, закріпленого у статті 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – ЄКПЛ). Однак у низці країн законодавча база залишається недостатньою, з правовими прогалинами, що можуть призводити до дискримінації та порушень прав осіб, особливо жінок, у питаннях їхнього репродуктивного вибору. Ця проблема потребує всебічного дослідження та аналізу як з погляду правових норм, так і соціальних, етичних та медичних аспектів, що впливають на формування репродуктивних прав як права вибору. У контексті цього дослідження потрібно визначити, які правові механізми можуть забезпечити реалізацію репродуктивних прав на міжнародному та національному рівнях, а також як сприяти закріпленню цих прав у законодавствах країн для захисту права вибору кожної людини.

Аналіз дослідження проблеми. Питання щодо репродуктивних прав доволі актуальне на сьогодні як у міжнародному праві, так і у вітчизняному. Окремі аспекти репродуктивних прав у своїх працях досліджували Х. Майкут, Х. Маркович, П. Рабінович, І. Сенюта, Б. Шандра, В. Чечерський та інші. Зокрема, М. Громовчук, який розглядав репродуктивні права в контексті суб'єктивного права жінки розпоряджатися своїм тілом, враховуючи національне право України та практику Італії [1]. Такі науковці, як М. Бліхар, І. Жаровська, Б. Шандра, О. Заяць під репродуктивною свободою розуміють можливість людини визначати кількість дітей, проміжки часу між пологами, забезпеченість репродуктивного та сексуального здоров'я, а також відносини, що стосуються збереження власного генетичного матеріалу [2]. З одного боку, так, але, з другого – не можна сказати, що це лише приватна сфера, оскільки питання демографії, відродження нації стосується всього суспільства і відповідно держава встановлює норми, якими регулює потребу чи можливість втручання держави у приватне життя.

Проф. М. Щирба давніше вже писала про потребу законодавчого врегулювання застосування репродуктивних технологій з врахуванням біоетичних питань, щоб чітко визначити перелік дозволених репродуктивних технологій та встановити межі втручання держави в генетику особи, тобто чітко визначити заборонену діяльність, що пов'язана з репродуктивним здоров'ям [3].

Щоправда, один законопроект з цього питання вже був зареєстрований у Верховній Раді України ще в 2021 році, але лише в 2024 році було створено робочу групу при Міністерстві охорони здоров'я України, що буде розробляти законопроект про допоміжні репродуктивні технології.

Для ефективного врегулювання законодавцем варто враховувати і практику Європейського суду з прав людини, яка розвивається унаслідок тих змін, які є в суспільстві. Тому окремо потребує дослідження свобода людини обирати поведінку у репродуктивній сфері в аспекті права на життя, права на охорону здоров'я та права на приватне життя людини.

Метою статті є всебічне вивчення та аналіз репродуктивного права як права вибору, а також визначення правових та соціальних механізмів, які можуть забезпечити його реалізацію та захист. Дослідження спрямоване на розкриття сутності репродуктивного права, вивчення його місця в

системі основних прав людини, аналіз чинних правових норм і практик на міжнародному та національному рівнях, а також на виявлення прогалин і чинників, що обмежують репродуктивний вибір. Унаслідок передбачається розробка рекомендацій для вдосконалення правового регулювання репродуктивних прав, сприяючи забезпеченню їхнього належного закріплення у національних законодавствах та відповідності міжнародним стандартам.

Виклад основного матеріалу. Репродуктивні права охоплюють приватні інтереси людей у питаннях планування сім'ї, народження дітей або, навпаки, свідомого вибору не народжувати. Щодо інтересів жінок, репродуктивні права також охоплюють право приймати самостійні рішення, що стосуються власного тіла, сексуального та репродуктивного здоров'я. Оскільки репродуктивні права містять морально-етичний вимір у питаннях суспільної моралі, етичних цінностей та особистих інтересів, пов'язаних із правом на приватність, держава не може втручатися у приватне життя особи, зокрема жінок. Є лише окремі підстави, передбачені у частині 2 ст. 8 ЄКПЛ, в яких випадках таке втручання можливе, зокрема, заради життя і здоров'я особи чи для захисту прав і свобод інших осіб. Проте таке втручання має відповідати певним вимогам, щоб забезпечити дотримання балансу між громадськими та особистими інтересами, не порушуючи їх.

На даний момент в українському законодавстві немає чіткого визначення репродуктивних прав та їхнього обсягу. Це визначення міститься в підзаконних нормативних актах. Так, в Уніфікованому клінічному протоколі надання первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги під назвою "Планування сім'ї", затвердженеу Наказом Міністерства охорони здоров'я від 21 січня 2014 року, зазначено: "Репродуктивні права ґрунтуються на визнанні фундаментального права кожної пари і кожної окремої особи здійснювати самостійний і відповідальний вибір щодо кількості дітей, яких вони бажають мати, часу їх народження, тривалості інтервалів між пологами, а також забезпечення доступу до інформації та засобів, необхідних для реалізації цього вибору. Окрім цього, вони базуються на визнанні права кожного індивідуума на досягнення найвищого рівня сексуального і репродуктивного здоров'я" [4].

Приватна сфера людини не мала б зазнавати втручання держави. Однак є випадки, чітко передбачені законодавством, коли таке втручання у приватне життя людини потрібне. Державне втручання у сферу прав людини реалізується через правове регулювання відповідних суспільних відносин, що виражається у встановленні законодавчих вимог, обмежень, заборон чи правил, які визначають здійснення окремих прав, зокрема й репродуктивних прав. Таке регулювання закріплює правила, яких громадяни мають дотримуватись у процесі реалізації своїх прав.

Прикладом таких обмежень є законодавчі норми щодо доступу до абортів. У 26 країнах світу діє повна заборона на аборти, навіть у ситуаціях, коли існує загроза життю або здоров'ю жінки. У 39 країнах аборти дозволяють лише у випадках, коли існує пряма загроза життю жінки, тоді як у 56 країнах вони допускаються також з причин, що стосуються стану її здоров'я. Лише у 67 країнах аборти дозволені на вимогу, тобто можуть бути здійснені за власним бажанням жінки протягом встановленого гестаційного періоду, який зазвичай становить 12 тижнів вагітності [5].

Міжнародні конвенції закріплюють право на життя людини, зокрема, одним зі складників цього права є право народитися. Адже лише після цього у людини виникають всі інші права. Проте ЄСПЛ питання бути народженим розглядає в контексті статті 8 ЄКПЛ, а саме, що жінка вправі розпоряджатися своїм тілом і може вибирати, чи народжувати їй, чи робити аборт (якщо законодавство країн дозволяє це з медичних та/або соціальних причин), чи застосовувати різні репродуктивні технології, чи утриматися від народження і не мати дітей. Держава вправі встановлювати обмеження щодо проведення абортів, враховуючи культурну, моральну чи медичну складову частину. Тому такі обмеження не вважаються прямим порушенням права на приватність жінки. Проте заборона або часткове обмеження на доступ жінок до абортів часто призводить до того, що жінки змушені звертатися до нелегальних процедур, які можуть бути небезпечними для їхнього життя та здоров'я, ставлячи їх під серйозну загрозу. Або можуть виїжджати в інші країни, де такі

медичні послуги надаються. Тому нормативними актами має бути передбачено і держава має забезпечити мінімальні умови для безпечного проведення медичного втручання для забезпечення охорони здоров'я чи для проведення різних операцій, в тому числі абортів, зокрема доступ до кваліфікованої медичної допомоги та інформування про процедури і пов'язані ризики.

Стаття 8 ЄКПЛ [6], аналізуючи практику ЄСПЛ, у контексті “приватне життя” охоплює також право людини на розпорядження своїм тілом, у тому числі і репродуктивні права людини та питання про прийняття рішення щодо батьківства. Щоправда, право прийняти таке рішення має жінка на власний розсуд, а права батька не можна тлумачити настільки широко, щоб забороняти жінці здійснити таку операцію. Водночас ЄСПЛ зазначає, що стаття 8 Конвенції, яка гарантує персональну автономію, не надає жінці прямого права на аборт, а визначення ситуацій, за яких аборт може бути дозволеним, залишається у компетенції держави. Держава має широкий розсуд у регулюванні цих питань, але зобов'язана враховувати різні законні інтереси під час визначення обставин, за яких аборт буде можливим або дозволеним. Фактично ЄСПЛ визнає право жінки на аборт, але не встановлює чітких меж державного регулювання цього питання в рамках статті 8 Конвенції, залишаючи значну свободу державам у вирішенні питання дозволу чи заборони абортів. Задля забезпечення репродуктивних прав важливо, щоб держави гарантували доступ до медицини та належно регулювали примусові медичні втручання у сфері репродуктивного здоров'я жінок.

ЄСПЛ у 2023 році видав інформаційний бюлетень щодо репродуктивних прав людини, в якому проаналізовано справи, що стосуються абортів, дарування ембріону та наукові дослідження, домашніх пологів, розмноження за допомогою медичного втручання, запобіжних заходів охорони здоров'я новонародженої дитини, операцій зі стерилізації, в тому числі примусової, сурогатне материнство та право на життя новонародженої дитини [7].

У справі “Тисяч проти Польщі” заявниці відмовили в терапевтичному аборті, попередивши її про ризики для здоров'я через важку форму міопії. Після пологів жінка отримала пошкодження сітківки, що призвело до інвалідності. ЄСПЛ постановив, що їй було відмовлено в доступі до ефективних механізмів, які могли б оцінити законність проведення абортів, порушивши її право на повагу до приватного і сімейного життя, гарантоване статтею 8 Конвенції. ЄСПЛ визначив, що через неналежну поведінку медичних працівників та брак ефективного і своєчасного механізму подання скарг заявниці фактично не змогла отримати доступ до абортів і була змушена продовжувати вагітність, наражаючи своє здоров'я на серйозну небезпеку. У цьому випадку ЄСПЛ визнав порушення статті 8 Конвенції [8].

У справі “П. та С. проти Польщі” (2013) мовиться про неповнолітню дівчинку, яка за законом мала право на аборт, оскільки вагітність настала внаслідок зґвалтування. Однак ЄСПЛ виявив, що як сама дівчинка, так і її мати не раз стикалися з упередженим ставленням з боку медичних працівників та інших державних органів, що істотно обмежувало їхній доступ до законно дозволеного абортів. У цій справі ЄСПЛ ще раз підкреслив, що поняття “приватне життя” в розумінні статті 8 Європейської Конвенції з прав людини охоплює як рішення стати батьками, так і рішення не мати дітей. Велика Палата ЄСПЛ підтримала позицію Суду, зазначивши, що “приватне життя” є широким поняттям, яке охоплює різні аспекти фізичної та соціальної ідентичності людини, зокрема право на особисту автономію, розвиток індивідуальності, а також формування і розвиток відносин з іншими людьми та зовнішнім світом. Це поняття охоплює повагу до рішення як про вступ у батьківство, так і про його уникнення [9].

Враховуючи, що не завжди є згода чи бажання жінки зробити операцію, а також те, що досить часто існує насильство над жінками в різних формах (таке, яке заборонене і кримінально каране у демократичних країнах, а також є і таке, що дозволяється різними групами через релігійні чи культурні особливості), Рада Європи та ЄСПЛ запровадили більш уточнене поняття “насильство проти жінок за гендерною ознакою” (gender-based violence against women). Під цим поняттям розуміється “насильство, спрямоване проти жінки через те, що вона жінка (таке, як примусовий аборт, ушкодження жіночих геніталій), або яке жінки переживають частіше за чоловіків (таке, як

сексуальне насильство, зґвалтування, переслідування, сексуальне домагання, домашнє насильство, примусовий шлюб, примусова стерилізація)” [10, с. 117].

Зокрема, у справі “В. С. проти Словаччини” заявниця, етнічна ромка, зазнала стерилізації одразу після народження своєї другої дитини. Вона підписала згоду на стерилізацію під час пологів, після того як їй сказали, що в разі народження третьої дитини її або дитину чекає летальний ризик. Після стерилізації вона втратила підтримку ромської громади та незабаром розлучилася з чоловіком, для якого безпліддя стало основною причиною розриву. У своєму рішенні ЄСПЛ вказав, що заявниця, найімовірніше, пережила приниження, страждання та відчуття неповноцінності через саму стерилізацію та обставини, за яких її згоду було отримано. Вона відчувала фізичні та моральні страждання впродовж тривалого часу, а також втратила зв’язки з ромською громадою та в підсумку розлучилася з чоловіком. Хоча немає доказів, що медичний персонал навмисно прагнув принизити заявницю, їхнє ставлення виявило грубе порушення її права на автономію та свободу вибору. Європейський суд визнав порушення статті 8 Конвенції (права на повагу до приватного та сімейного життя) через брак достатніх правових гарантій, які могли б забезпечити належний захист репродуктивного здоров’я жінок [7] .

Для повного забезпечення репродуктивних прав потрібно створити умови, що сприяють свідомому вибору жінок щодо власного здоров’я, незалежно від соціальних, економічних чи культурних бар’єрів. Це потребує належного фінансування медичних установ і професійної підготовки медперсоналу, щоб забезпечити повагу до прав пацієнтів та надання медичної допомоги за міжнародними стандартами. Зокрема, держави повинні подолати фінансові бар’єри, які ускладнюють доступ жінок до медичних послуг, пов’язаних із репродуктивним здоров’ям, через впровадження державного або соціального страхування, яке б покривало витрати на основні послуги, такі як контрацепція, планування сім’ї, перинатальні послуги та законні аборти. Забезпечення доступу до об’єктивної та повної інформації є також надзвичайно важливим, оскільки це дає змогу жінкам робити обґрунтований вибір щодо свого репродуктивного здоров’я. Інформованість про медичні ризики та можливості допомагає уникнути необдуманих рішень і сприяє підвищенню рівня обізнаності, що дає можливість кожній людині краще розуміти наслідки своїх рішень.

Крім того, правове врегулювання примусових медичних процедур та захист від необґрунтованих втручань у сферу репродуктивного здоров’я є ключовими для запобігання порушенням прав людини. Рішення ЄСПЛ встановлюють стандарти захисту приватного і сімейного життя та наголошують на потребі вдосконалення правового регулювання для забезпечення балансу між правами особи та державними інтересами у сфері охорони здоров’я.

З практики ЄСПЛ випливає, що рішення щодо планування сім’ї та використання доступних медичних засобів є складовими частинами права на приватне життя, захищеного статтею 8 Конвенції. Наприклад, Суд вважає, що брак доступу до ембріонального скринінгу, водночас із дозволом на переривання вагітності у разі наявності захворювання у плоду, вказує на суперечності у законодавстві, а також на надмірне втручання у приватне життя.

Висновки. У висновку цього дослідження можна зазначити, що забезпечення репродуктивних прав як права вибору є невід’ємною складовою частиною загальних прав людини. Було встановлено, що основними проблемами залишаються юридичні обмеження, недостатнє фінансування медичних послуг, культурні та соціальні бар’єри, а також обмежений доступ до об’єктивної та вичерпної інформації. У багатьох випадках ці фактори стають причиною порушення прав людини на вільний вибір у питаннях, пов’язаних з репродуктивним здоров’ям. Рішення ЄСПЛ підкреслюють важливість забезпечення права на приватне життя, яке охоплює репродуктивні права, і закликають держави вживати заходів для запобігання примусовим медичним втручанням та гарантування обізнаності і доступності медичних послуг у цій сфері.

Отже, для належного закріплення репродуктивних прав як права вибору потрібне вдосконалення міжнародного та національного законодавства, впровадження стандартів охорони здоров'я, доступних і незалежних від соціальних чи економічних умов. Це дасть змогу захистити право кожної людини на самостійне і обґрунтоване рішення щодо свого репродуктивного здоров'я, сприяючи повазі до приватного життя і загальних прав людини. Для ефективного закріплення репродуктивних прав потрібні законодавчі реформи, спрямовані на подолання правових прогалин, забезпечення рівного доступу до медичних послуг та інформації, а також розвиток механізмів захисту від примусових чи нав'язаних медичних процедур. Виконання цих завдань створить сприятливі умови для реалізації права вибору кожної особи в питаннях репродуктивного здоров'я, що є важливим аспектом особистої свободи та автономії людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Громовчук М. В. (2018). Репродуктивні права людини та громадянина: проблемні аспекти. *Порівняльно-аналітичне право*. № 1. С. 38–41.
2. Бліхар М. М. (2021). Правові відносини у сфері репродуктивної діяльності людини / М. М. Бліхар, І. М. Жаровська, Б. Б. Шандра, О. С. Заяць. *Reproductive Endocrinology*. № 1–2 (63–64). С. 97–104. URL: <http://reproduct-endo.com/article/view/259279/255949> (Дата звернення: 10.01.2025).
3. Щирба М. Ю. Право пацієнта на репродуктивні технології: юридичний вимір. *Вісник НТУУ “КПІ”. Політологія. Соціологія. Право*. 2017. Вип. 3/4 (35/36). С. 146–150.
4. Уніфікований клінічний протокол надання первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги “Планування сім’ї”: затв. Наказом Міністерства охорони здоров'я України “Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги з питань планування сім’ї” № 59 від 21 січня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0059282-14#Text> (Дата звернення: 10.01.2025).
5. Павлишин М. Межі втручання держави у приватність жінок: 21.05.2021. URL: <https://jurfem.com.ua/reproduktyvni-prava-mezhi-vtruchannya-derzhavy-v-pryvatnist-zhinok-material/> (Дата звернення: 10.01.2025).
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Міжнародний документ Ради Європи 04.11.1950. База даних “Законодавство України” / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (Дата звернення: 20.12.2024).
7. Reproductive rights: Factsheet ECHR. December 2023. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/FS_Reproductive_ENG (Accessed: 12.01.2025).
8. Case of Tysiāc v. Poland: ECHR. Judgment of 20 March 2007 (Application no. 5410/03). HUDOC. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-79812%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-79812%22]}) (Accessed: 12.01.2025).
9. Case of P. and S. V. Poland: ECHR. Judgment of 30 October 2012 (Application no. 57375/08). HUDOC. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22sort%22:\[%22kpdata%20Descending%22\],%22itemid%22:\[%22001-114098%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22sort%22:[%22kpdata%20Descending%22],%22itemid%22:[%22001-114098%22]}) (Accessed: 12.01.2025).
10. Прецедентне право Європейського суду з прав людини щодо захисту прав уразливих верств населення: навч. посіб. / О. О. Гайдулін, В. Ю. Худолей, І. М. Шаркова. Київ: МНТУ, 2019. 300 с. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_3_copy.pdf (Accessed: 15.01.2025).

REFERENCES

1. Hromovchuk, M. V. (2018). *Reproduktyvni prava liudyny ta hromadianyna: problemni aspekty*. [Reproductive rights of human and citizen: problematic aspects]. *Porivnialno-analitychne pravo*. No. 1. P. 38–41. [In Ukrainian].
2. Blikhar, M. M. (2021). *Pravovi vidnosyny u sferi reproduktyvnoi diialnosti liudyny*. [Legal relations in the field of human reproductive activity] / M. M. Blikhar, I. M. Zharovska, B. B. Shandra, O. S. Zaiats. *Reproductive Endocrinology*. No. 1–2 (63–64). P. 97–104. Retrieved from: <http://reproduct-endo.com/article/view/259279/255949> (Accessed: 10.01.2025). [In Ukrainian].
3. Shchyrba, M. Iu. (2017). *Pravo patsiienta na reproduktyvni tekhnolohii: yurydychnyi vymir*. [Patient’s right to reproductive technologies: the legal dimension]. *Visnyk NTUU “KPI”. Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo*. Vol. 3/4 (35/36). P. 146–150. [In Ukrainian].

4. **Unifikovanyi klinichniy protokol nadання pervynnoi, vtorynnoi (spetsializovanoi) ta tretynnoi (vysokospetsializovanoi) medychnoi dopomohy “Planuvannia simi”.** [Unified clinical protocol for the provision of primary, secondary (specialized) and tertiary (highly specialized) medical care “Family Planning”]: zatv. Nakazom Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy “Pro zatverdzhennia ta vprovadzhennia medyko-tekhnologichnykh dokumentiv zi standartyzatsii medychnoi dopomohy z pytan planuvannia simi” No. 59 vid 21 sichnia 2014 roku. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0059282-14#Text> (Accessed: 10.01.2025). [In Ukrainian].

5. Pavlyshyn, M. **Mezhi vtruchannia derzhavy u pryvatnist zhinok.** [Limits of state interference in women’s privacy]: 21.05.2021. Retrieved from: <https://jurfem.com.ua/reproduktyvni-prava-mezhi-vtruchannya-derzhavy-v-pryvatnist-zhinok-material/> (Accessed: 10.01.2025). [In Ukrainian].

6. **Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod.** [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms]: Mizhnarodnyi dokument Rady Yevropy 04.11.1950. Baza danykh “Zakonodavstvo Ukrainy” / VR Ukrainy. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (Accessed: 20.12.2024). [In Ukrainian].

7. **Reproductive rights: Factsheet ECHR.** December 2023. Retrieved from: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/FS_Reproductive_ENG (Accessed: 12.01.2025). [In Ukrainian].

8. **Case of Tysiac v. Poland:** ECHR. Judgment of 20 March 2007 (Application no. 5410/03). HUDOC. Retrieved from: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-79812%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-79812%22]}) (Accessed: 12.01.2025). [In Ukrainian].

9. **Case of P. and S. V. Poland:** ECHR. Judgment of 30 October 2012 (Application no. 57375/08). HUDOC. Retrieved from: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22sort%22:\[%22kdate%20Descending%22\],%22itemid%22:\[%2201-114098%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22sort%22:[%22kdate%20Descending%22],%22itemid%22:[%2201-114098%22]}) (Accessed: 12.01.2025). [In Ukrainian].

10. **Pretsedentne pravo Yevropeiskoho sudu z prav liudyny shchodo zakhystu prav urazlyvykh verstv naseleennia: navch. Posib** (2019). [Case Law of the European Court of Human Rights on the Protection of the Rights of Vulnerable Populations: a study guide] / O. O. Haidulin, V. Yu. Khudolei, I. M. Sharkova. Kyiv: MNTU, 300 p. Retrieved from: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_3_copy.pdf. (Accessed: 15.01.2025). [In Ukrainian].

Дата надходження статті: 18.01.2025 р.

Solomiia TSEBENKO

Lviv Polytechnic National University,
Educational and Research Institute of Law,
Psychology and Innovative Education,
Associate Professor of the Theory of Law
and Constitutionalism Department,
Ph.D. in Law, Associate Professor
solomiya.b.tsebenko@lpnu.ua
ORCID: 0000-0002-9247-1867

REPRODUCTIVE RIGHTS AND FREEDOM OF CHOICE IN THE CASE LAW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

The article examines the issue of ensuring reproductive rights of individuals in European countries, exploring the relevance of this topic in the legal context of the European Court of Human Rights. The main purpose of the article is a comprehensive analysis of the ECHR judgments on reproductive rights and the establishment of their status and specifics of their implementation in different European countries. The issue of reproductive rights are examined through the prism of Article 8 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, which enshrines the right to respect for private and family life. In this context, the article examines a number of ECHR judgments relating to aspects of reproductive rights, such as the right to abortion, the right to choose a place of childbirth, sterilization, etc. Separate information was provided on the specifics of abortion regulation in

Slovakia and Poland, which reflects different approaches to reproductive rights in European countries. Importantly, the article analyzes in detail the legal positions of the ECHR, where the Court provides clarifications on the content of the concept of “private life”, in particular it’s meaning in matters of reproductive rights. The authors have established that at the present stage, the consolidation of reproductive human rights in European countries is insufficient, has numerous legal gaps, which sometimes leads to violations of fundamental human rights. At the same time, ECHR judgments aimed at overcoming imperfections in national legal systems play an important role in the gradual consolidation and development of reproductive rights at the legislative level.

Based on the analysis of the ECHR judgments, the author draws conclusions about the need for further improvement of legal regulation and consolidation of reproductive rights at both the international and national levels. It was noted that reproductive rights are an integral part of general human rights, and their realization should be clearly enshrined in both international documents and national laws, ensuring reliable protection of these rights in the legal framework of each European country.

Keywords: human rights, human freedom, freedom of choice, legal regulation, right to life, right to privacy, reproductive rights, right to health care, abortion, sterilization, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, ECHR.